

АЗИЗИ АЗИЗ

АККА АЛО ШУД

АЗ ҲАМА ЗҶҮР

Як харгӯш дар миёни ҳамчинсонаш аз ҳама доно ва басо ҷасур ба шумор мерафт ва ҳар харгӯш ба ягон савол ҷавоб пайдо карда натавонанд ё дар ҳалли ягон масъала очиз монад, ба назди ҳамин харгӯш омада, маслиҳат мекурсид. Аммо як рӯз дар пеши як савол ҳудаш ҳайрон монд.

Як сол борон кам бориду хушксолӣ омад. Дарёҳо чӯйбор шуданду чашмаҳо хушк. Сабзаву себаргаро нафаси хазон барвақт, ҳанӯз дар оғози тобистон зарду пажмурда кард. Харгӯшҳо маслиҳат карда, ба хулосае

омаданд, ки наздиктари беша раванд, зеро дар сояи дарахтони азим гулу гиёҳи фаровон рӯйида, аз офат эмин монда буданд.

Албатта, онҳо чуръат намекарданд, ки ба беша дароянд, чунки беша мисли чоҳ торику ваҳмангез менамуд ва пури даранда буд. Бо вучуди ин, харгӯшаки мо натарсид. Охир, вай худро донотарин ва часуртарин харгӯшаки олам меҳисобид ва ҳилаву найранг карда, аз чанголи гургу палангу шеру бабр ҳам борҳо халос хӯрда буд! Харгӯшак дар ин хусус як сурудак мехонд, ки чанд мисрааш чунин аст:

Аз дасти ман

Гургу паланг

Шармандаю
Маъюбу ланг...
О-о-о-о,
Э-э-э-э!..

Қисса кӯтоҳ, харгӯшакҳо ба як хулоса омада бошанд ҳам, тарсу воҳима зӯр баромаду ба кӯчидан чуръат накарданд. Аммо харгӯшаки мо таваккалкунон як пагоҳии тобистон бору бунашро бардошта, ба беша рафт, хона сохт ва барои он ки дар фасли зимистон хору зор нашавад, бобунаю бунафша, қоқуву ҳулбӯ, себаргаву пиёзак захира кард.

Беша дар ҳақиқат ваҳмангез буд. Шаб то саҳар нӯлаву наъраи гургу шағолу шерри

гурусна ба гӯш мерасид. Ягон харгӯшаки дигар мебуд, нафасаш ба дарун мезад, манзилашро гӯё галаи гургон муҳосира карда бошанд, тамоми шаб мижа таҳ намекард, метарсиду меларзид, як даҳан алафи сабзу ширин дар даҳонаш захр мешуд. Вале харгӯшаки мо ба нӯлаву наъраи даррандагони беша чун ба шуввоси боди гузарон гӯш медод, рафта-рафта ба ин макону ба ин садоҳо тамоман одат кард ва шабҳо хоби бароҳат дошту рӯзон зиндагии беташвиш.

Ҳамин тавр, тобистон гузашту тирамоҳ омад. Баъд, тирамоҳ низ рафту зимистон фаро расид. Барф борид, сармои қаҳратун ҳукмрон

шуд. Дар айни авчи чиллаи зимистон даррандаҳо ба дод омаданд, панҷаи гуруснагӣ ва мушти сангини сармо ба фарқи сарашон мекӯфт. На шаб ором доштанду на рӯз. Онҳо сарсону саргардон буданд, то дар ягон гӯшаи хилват аз боду бӯрон паноҳ баранд, ё лукмае пайдо карда, ишкамашонро ором кунанд.

Аммо харгӯшаки доно хонаи гармакаку ҷойгаҳи нармакак ва анбори пури ғизо дошт. Вай ба фаросату ҷасорати худ он қадар бовар дошт, як бор ҳам пинакаш вайрон нашуд.

Ана, дар ҳамин вақт, як шаб дари хонаи вай башиддат кӯфта шуд. Харгӯшак аз чашмаки дар ба берун нигарист ва дар шунаҳи моҳтоб,

дар тарҳи пурчилои барфи майдончаи пеши
хонааш рӯбохро дид. Рӯбоҳ панчаҳои
сармозадаашро зери каш гирифта, дир-дир
меларзид ва дар пеши остона частухез мекард,
ки шах шуда намонад.

– Ту кистӣ? – пурсид харгӯшак бо овози
баланду бурро.

– Ман рӯбоҳам! – ҷавоб омад аз беруни дар.

– Чӣ мехоҳӣ? – пурсид харгӯшак.

Рӯбоҳак оташин шуд, зеро ягон бор ягон
харгӯш ба вай безътиной накарда буд.

– Ҳой гӯшдарози аблаҳ, – дӯғ зад вай, – магар
вақти саволҳои бемаънист?! Дарро кушо,
камтар гарм шавам.

– Хонаи ман барои се кас танг аст, – ҷавоб дод харгӯшак. – Меҳмон дорам!

Рӯбоҳак зиёдтар дарқаҳр шуда:

– Кист меҳмони ту? Бигӯ, ки зудтар баромада равад, вагарна худи ҳозир даромада як лукма мекунам, – гуфт.

– Ҳай-ҳай, – афсӯс хурд харгӯшак, – оҳистатар, рӯбоҳчон. Меҳмон ин гапатро шунавад, сад чон дошта бошӣ ҳам, яктааш саломат намононад. Меҳмони ман гург аст, гург.

Харгӯшак инро гуфту беҳавотир ба ҷойгаҳаш даромада дароз кашид. Вай нағз медонист, ки рӯбоҳак номи гургро шунида, роҳи гурезро пеш мегирад.

Ҳамин тавр ҳам шуд...

* * *

Дере нагузашта дари хонаи харгӯшак дубора кӯфта шуд. Харгӯшак боз аз чашмаки дар ба берун нигарист ва дар шунаҳи моҳтоб, дар тарҳи пурчилои барфи майдончаи пеши хонааш гургро дид. Гург низ панчаҳои сармозадаашро зери каш гирифта, дир-дир меларзиду дар пеши остона частухез мекард, ки шах шуда наафтад.

– Ту кистӣ? – пурсид харгӯшак бо овози баланду бурро.

– Ман гургам! – овози дурушту дағале омад аз

беруни дар.

– Хайр, чӣ меҳоҳӣ? – пурсид харгӯшак.

Гург оташин шуд, дӯғ зада гуфт:

– Ҳой гӯшдарози каллакаду, магар вақти ҳамин хел саволи бечо аст?! Сармо ба мағз-мағзи чонам асар карду ту гурги аз худат калонро ҳурмат накарда, «Чӣ меҳоҳӣ?» гуфта мепурсӣ. Шарм намедорӣ? Дарро кушо, ки камтар гарм шавам.

– Дарро мекушодаму хоначаи ман барои се кас танг аст, – ҷавоб дод харгӯшак. – Меҳмон дорам.

Гург зиёдтар оташин шуд.

– Э ҳа-а, ин гӯшдароз меҳмон доштаст! –

хитоб кард вай. – Кист меҳмонат? Бигӯ, ки зудтар баромада равад, вагарна худи ҳозир даромада як луқма мекунам.

– Ҳай-ҳай, –афсӯс хӯрд харгӯшак, – оҳистатар, гургбобо. Меҳмон ин гапатро шунавад, сад қон дошта бошӣ ҳам, яктааш саломат намемонад. Меҳмони ман паланг аст, паланг! Харгӯшак инро гуфту беҳавотир ба қойгаҳаш даромаду дароз кашид. Вай нағз медонист, ки гург номи палангро шунида, думашро ҳода мекунад.

Ҳамин тавр ҳам шуд!..

* * *

Дере нагузашта дари хона бори сеюм кӯфта шуд.

Харгӯшак ин дафъа ҳам аз чашмаки дар ба берун нигаристу дар шунаҳи моҳтоб, дар тарҳи пурчилои барфи майдончаи пеши хонааш палангро дид. Паланг низ мисли рӯбоҳу гурги сармозада панчаҳояшро зери каш гирифта, дир-дир меларзиду дар пеши остона частухез мекард.

– Ту кистӣ? – пурсид харгӯшак бо овози баланду бурро.

– Ман? – аз саволи ногаҳониву ғайричашмдошти харгӯшак моту мабҳут монд паланг. – Ту маро пурсидӣ? Наход

нашинохтӣ?! Ман палангам! – Баъд вай як дурӯғи болохонадор гуфт: – Навакак ду харгӯшак мисли ту густохӣ карда, «Ту кистӣ?» гуфта пурсиданду луқмаи хомам шуданд. Ту ҳам аз ҷонат безор шудӣ, ки беадабӣ мекунӣ?! Дарро кушо каме гарм шавам.

– Дарро мекушодаму, – бо дили пур ҷавоб дод харгӯшак, –хоначаи ман барои се кас танг аст, паланг-тағо. Меҳмони олиқадр дорам!

– Ана хало-о-ос, ин бефаҳм меҳмон доштаст! – масхаракунон гуфт паланг. – Ба меҳмони олиқадрат бигӯ, ки ба хубӣ баромада равад, агар наравад худӣ ҳозир даромада хомдаррон мекунам.

– Ҳай-ҳай-ҳай, – боз афсӯс хӯрд харгӯшак, –
оҳистатар, паланг-тағо, оҳистатар! Меҳмон ин
гапататонро шунавад, сад қон дошта бошед
ҳам, яктааш саломат намонад. Меҳмони
ман шер аст, шер, қаноби шох!

Харгӯшак инро гуфту боз ҳам беҳавотир ба
қойғаш даромада дароз кашид. Вай нағз
медонист, ки паланг номи шерро шунида,
думагро ҳодақунон мегурезад.

Ҳамин тавр ҳам шуд!..

* * *

Хоҳ бовар кунед, хоҳ не, ба зудӣ дари хонаи
харгӯшак бори чорум кӯфта шуд.

Харгӯшак бо овози шунаво: «Э, инҳо як лаҳза дами беғам задан намонанд, меҳмон даъват карда, як пиёла чой нӯшему андак чак-чак кунем гӯям, чонамро ба ҳалқам оварданд. Ин чӣ бало буд?!» – гуфта аз чойгаҳаш оҳувоҳкунон бархесту пушти дар омад ва аз чашмаки он ба берун нигариста, дар шунаҳи моҳтоб, дар тарҳи пурчилои барфи майдончаи пеши хонааш худӣ шерро дид. Шоҳи ҳайвонҳо ҳам мисли рӯбоҳу гургу паланги сармозада панҷаҳояшро зерӣ каш гирифта, дир-дир ларзида дар пеши остона частухез мекард.

– Ту кистӣ? – пурсид харгӯшак овозашро баланду буро карда.

– Чӣ ғур-ғур мекунӣ? – мисли паланг аз саволи барояш ногаҳониву ғайричашмдошт норозӣ шуд шер. – Ман подшоҳам! Шери ғуррон! Дарро кушо каме гарм шуда равам!

Шер ба ғазаб омада чунон наъраи гӯшхарош кашид, ки аз сақфи хона мушт- мушт хок рехт. Аммо харгӯшак, гӯё чизе нашунида бошад, тамоман орому бепарво чунин гуфт:

– Дарро мекушодаму хоначаи ман барои се кас танг аст, чаноби шер, – ва суханро кашол навода, афзуд: – Меҳмон дорам, меҳмонам аз шаҳри дур омадагӣ. Одам! Мабодо аз даҳонатон ягон ҳарфи ноҷо барояду меҳмон ранчида монад, кори хуб намешавад, шоҳам!

– Наход?! – як қад парид шер. – Одам гуфтӣ?
Бай-бай-бай! О, меҳмон муборак! Ҳай-ҳай-
ҳай! Хайр, чӣ ҳол дорӣ, харгӯшаки азиз: тую
меҳмонатро ташвиш намедиҳанд!?

– Не, – ҷавоб дод харгӯшак. – Шукри Худо, мо
бежавотиру осуда нишастаем.

Шер гуфт:

– Ман роҳгузар будам. Сари қадам аз ҳолат
хабар гирам гуфта, даратро кӯфтам,
харгӯшҷон. Хуб, хайр!

Вай инро гуфту оҳиста ба дарунтари беша
гурехт.

Харгӯшак аз ҳилаи ёфтааш ба завқ омада,
дуру дароз хандид ва чӣ мегӯед, ки дар ҳамин

лаҳза андак аз худ рафту як фикри бечо бар сараш омад: «Дар рӯйи замин ягон ҷондор аз ман донотару зӯртар бошад?! Аз ҳама зӯр манам, ман!»

Бо вучуди ин ба сари харгӯшак ногаҳон як саволи даҳшатангез омад: «Агар ин лаҳза дари хонаи маро худӣ одам кӯфта монад, чӣ ҷавоб диҳам?...»

* * *

...Албатта, он шаб дари хонаи харгӯшакро одам накуфт. Лекин аз тарсу хавотир ўро то саҳар хоб набурд.

– Одам ояд, чӣ ҳила ба кор барам? – пурсид вай гаштаву баргашта аз худ. – Аз одам

зӯртар кист?

Харгӯшак ба ин саволаш то ҳанӯз ҷавоб
наёфтааст...

АККА АЛО ШУД

Як замон зоғи сиёҳу аккаи ало пару боли сафед доштанд. Ҳамчунин, думи акка кӯтоҳакак буд. Аз ин сабаб зоғу аккаро парандаҳои дигар фақат аз овозашон фарқ мекарданд.

– Шақ-шақ-шақ! – садо мекард яке.

– Ин акка аст, – мегуфтанд парандаҳо.

– Қар-қар-қар! – садо мекард дигаре.

– Ин зоғ аст, – мегуфтанд парандаҳо.

Зоғу акка дӯст буданд, ба қавле, аз байнашон мӯй ҳам намегузашт.

Аммо ин дӯстӣ чандон дер давом накард. Як

воқеаи нохуш рӯй доду дӯстиашон барбод
рафт ва онҳо чудо шуданд.

Боре зоғ аз кучое баргашта, ба акка гуфт:

– Қаррр, дӯстам акка, чормағз хӯрдан
мехоҳӣ?

– Шақ-шақ, кӣ чормағз хӯрдан намехоҳад!? –
ҷавоб дод акка. – Албатта, мехоҳам. Канӣ
чормағзат?

– Навакак аз болои як деҳа гузаштам, – гуфт
зоғ. – Дар боми хонаи як пиразан чормағз
дидам. Ҳар кадомаш баробари тухми мурғ.

Акка розӣ нашуд.

– Дуздиамонро шахбоз фаҳмад, ба Ғори
Ангишт мепартояд, – гуфт вай. – Он ҷо мисли

ангишт сиёҳ шуда мебароем. Алҳазар!

Дар ҳақиқат, шоҳи мурғон – шаҳбоз дар
Ғори Ангишт зиндонаке дошт ва ҳар
парандаи гунаҳкорро расо як сол нигоҳ
медошт. Дар ин муддат пару боли он паранда
ранги қатрон мегирифт ва бо ягон собун он
доғро шуста намешуд.

Бо вучудиин зоғ бепарво хандид.

– Натарс, чӯра, – гуфт вай. – Шаҳбоз нест.
Навакак ба шикор рафт, бегоҳ бармегардад.
Чормағзхӯрии моро аз куҷо мефаҳмад?!

Акка дудила шуд ва ба андеша рафт. Вай дер
боз чормағз нахӯрда буд, аз ин сабаб якбора
даҳонаш об кушоду розӣ шуд:

– Хайр, рафтем!

Ҳамин тавр, ду дӯсти якранг парида ба деҳа омаданд ва дар боми хонаи пиразан нишастанд. Чормағзи калон-калону пӯчоқаш нафисро дида ҳаваси акка дучанд шуд.

– Ана, чормағу мана, чормағз, ширину серравған менамояд, –хушҳол шуд вай ва ҳамоно якеро гирифтӯ минқор заду шикасту саросема фурӯ бурд.

Акка се дона чормағз хӯрда буд, ки чиғилдонаш пур шуд. Вай қаноатманд бол афшонда гуфт:

– Ман сер шудам, акнун меравем, дӯстам.

– Куҷо? –қар-қар кард зоғ. – Саросема

нашав. Ин хел рӯзу ин хел неъмат дар чанд сол як бор насиб мешавад. Аз неъматӣ муфт дарҳол рӯ тофтан, хуб нест, ношукрист, бародар!

– Чормағз неъматӣ бебаҳост, лекин чиғилдонро то кафиданаш пур кардан ҳам хуб нест, дӯстам, – шак-шак кард акка. – Ту ҳам сер шудӣ. Ана, чормағзҳоро шикаста, ба ҳар тараф мепартойӣ. Аз ин чӣ нафъ?

– Ман чормағзбозӣ мекунам. Магар айбу гуноҳ аст? Ҳатто одамон чормағзбозӣ мекунанд?

Акка боз чизе гуфтан хост, ки зоғ якбора ва сахттар қар-қар кард:

–Эй, акка, бисёр шақ-шақ нақун. Аздусар кори дигар надорем. Рафтан хоҳӣ, бирав, лекин ману ту дигар дӯст намешавем.

Акка ғамгин шуд, аз баҳри дӯсташ гузаштан, балки дӯсташро танҳо монда рафтан нахост. «Андаки дигар бозӣ кунад, ба дилаш мезадагист», – ба худ гуфт вай ва ба лаби бом нишаста мунтазир шуд ва ҳамин лаҳза ба сараш як фикри оличаноб омад. «Агар чормағзро дона-дона ба кӯҳу пушта бурда пинҳон кунам, чӣ шавад? – андешид вай. – Зимистон, ки омад, аз ташвиши донақобӣ халос мешавам. Аз таги сангу буттаҳо анборчаҳоро якта-якта кушода меҳӯрам!»

Ин фикр аккаро чунон хурсанд кард, ки беихтиёр шақ-шақ карду ҳамаашро ба зоғ фаҳмонд. Вале нияту қарори вай ба зоғ маъқул нашуд.

– Ман ба чормағзкашонӣ ҳавсала надорам, – ҷавоб дод вай.

– Ихтиёрат, – гуфт акка ва худ ба кашонда бурдану пинҳон кардани чормағз оғоз кард.

Акка то бегоҳ ба кӯҳу пушта чормағзи бисёр бурда пинҳон кард. Вале зоғ аз бозӣ даст накашид. Ҳар ду ҳам аз машғулияти ёфтаашон хурсанду мамнун, беғаму бепарво буданд. Онҳо ҳатто якдигарро фаромуш карданд. Аз ин сабаб гурбаи алои дар шоҳаи ба бом басте

наздики бед лӯнда шуда, ба чаҳидан пайт поида истодаро надиданд.

Гурбаро барои ба косаи қаймоқ даҳан заданаш кампири хона сахт танбеҳ дода буд. Вай як ҳафта боз аз хона ронда шуда буд. Ҳамин ки ба чашми кампирак менамуд, ягон дашному таънаи гӯшхарош мешунид. Имрӯз вай метавонист, ки боз дили соҳиби худро ба даст биёрад. Агар зоғу аккаро, лоақал якеро боздошта ба дасти кампирак месупурд, боз ба хона роҳ меёфт... «Эҳ, кошкӣ чунин мешуд!» – бо ҳасрат орзу мекард гурба.

Ниҳоят акка аз парвози дурудароз сусту лакот шуда, барои нафас рост кардан ба

лабаки бом нишаст. Ин чо ба бед, ба гурбаи ало чунон наздик буд, ки гурба ин хел мавриди муносибро ба гӯшаи хаёлаш ҳам оварда наметавонист. Вай дудила нашуда, мисли тир якбора пеш чаҳиду ба думаки акка чангол зад.

– Қиғ-қиғ, шақ-шақ! – фиғон кашиад акка.

Зоғ фиррӣ парида рафт.

Акка саросема пеш чаҳид. Ин дам думаш як ваҷаб ёзид.

– Агар ором наистӣ, – масхараомез гуфт гурба, – думат як газ ёзида, аз думи товус ҳам дарозтар мешавад!

Ин гап дуруст буд. Акка ҳамоно ором шуд.

Гурба вайро бурда ба дасти пиразан дод.

Пиразан навакак аз меҳмонӣ баргашта буд. Вай аз забони гурба буду шуди ҳодисаро фаҳмиду оташ гирифт. Баромада чормағзи парешону ғоратшудаашро дид, аламаш дучанд шуд ва аккаро гирифту навҳакунон рост ба назди шахбоз рафт.

– Шаҳбози одил, зоғу аккаи ту дуздӣ карданд, – гуфт вай. – Ҳар ду чормағзи маро дуздиданд. Якеро доштам, дигаре гурехт. Ростӣ гап, аккаро ба гурба медодам, як лукма мекард, вале ба адлу инсофи ту бовар дорам, худат ягон ҷазо медиҳӣ.

Шаҳбоз дар назди пиразан шарманда шуд.

Вай ҳар замон ба чор иқлим чор зада мегуфт, ки парандаҳо ҳамеша дар итоаташанд, ягон мурғ бе амри вай ҳатто бол наmezанад... Баъд аз ин қадар овозаву дарвоза кардани бузургии худ, дуздӣ карда ба даст афтодани зоғу акка ғазаби шахбозро овард. Вай ба сари кӯҳи баланд баромаду фарёд зад:

— Қию-қию-қию, парандаҳои олам чамъ шавед! Зоғу акка дуздӣ карданд. Онҳоро маҳкум мекунем!

Рӯзи дигар парандаҳои олам чамъ шуданд. Баъд аз муҳокимаи дурудароз, ки то бегоҳи рӯзи дигар давом кард, ҳама бо як овоз гуфтанд:

– Дуздон ба зиндони Ғори Ангишт партофта шаванд! Бигзор пару болашон сиёҳ гардад!

Ҳамин тавр зоғу акка дар зиндони Ғори Ангишт маҳбус шуданд.

Аз байн чанд вақт гузашт. Як рӯз ба назди шахбоз боз ҳамон пиразан омад.

– Салом, шахбози одил, – гуфт вай. – Омадам, ки аккаро аз зиндон барорӣ.

– Акка ҳанӯз сиёҳ нашудааст, – ҷавоб дод шахбоз.

– Бигзор сиёҳ нашавад, – гуфт пиразан.

– Барои чӣ? – ҳайрон шуд шахбоз. – Охир, вай дузд аст, дузд бояд рӯсиёҳ гардад!

Пиразан гуфт:

– Шаҳбози одил, дар олам чӣ корҳо мешудаанд. Баъзан хубӣ мекунам гуфта, ба дигарон бадӣ мерасонӣ, гоҳо бадӣ мекуниву ба ивазаш некиат мерасад. Аз чормағзҳое, ки акка дар кӯҳу пуштаҳо пинҳон карда буд, имсол ниҳоли бисёр рӯид! Акнун замин пури чормағз мешавад. Одамон хурсанд, гуфтанд, ки ба назди ту омада озод шудани аккаро хоҳиш кунам.

Аммо шаҳбоз гуфт:

– Кори хуб шудааст, албатта, лекин масъалаи аз Ғори Ангишт озод кардани аккаро қозиҳой ҳал мекунад.

Вай инро гуфта боз ба сари кӯҳи баланд

баромаду фарёд зад:

— Қию-қию-қию, парандаҳои олам чамъ шавед! Масъалаи аккаро дубора мебинем. Аз дуздии вай ба одамон нафъ расидаст...

Бори дигар парандаҳои олам чамъ шуданд ва муҳокимаи аъмоли акка оғоз ёфт. Қозӣ шутурмурғ буд. Вай буду шуди масъаларо ба ҳамчинсонаш фаҳмонд. Аммо ин дафъа баҳс хест. Як гурӯҳ талаб карданд, ки акка дар Ғори Ангишт як соли расо бозмонаду сар то по сиёҳ гардад, гурӯҳи дигар, баръакс, талаб намуданд, ки акка фавран озод карда шавад, то пару болаш сиёҳ нагарданд. Кор қариб ба чанчол оид шуд. Хушбахтона, аз миёни

парандаҳо лаклаки пири ботадбир пеш
баромад ва чунин маслиҳат дод:

– Ҳа, дӯстони азиз, акка дузд аст, дузд бояд
чазо бинад. Лекин дуздии акка ба хубӣ анҷом
ёфтаст. Яъне, аз чормағзҳои пинҳон кардаи
вай ниҳоли бисёр рӯидаст. Панҷ-шаш баъд
фақат одамон не, мо ҳам чормағзхӯрӣ хоҳем
кард. Лекин ин чунин маъно надорад, ки акка
мисли пештара сап-сафеди хушрӯ монад.
Биёед, ин тавр кунем: зоғ дар Ғори Ангишт то
сиёҳ шудани пару болаш нишинад, аккаро
каме барвақтар озод кунем. Бигзор, вай ало
гардад!

Ин таклифи лаклаки пири ботадбир ба

парандаҳо писанд афтод. Ҳама ба ақлу заковати вай аҳсант хонданд. Қисса кӯтоҳ, шутурмурғи қозӣ баъд аз як моҳи дигар аккаро аз зиндон баровард. Пару боли вай ҷо-ҷо сиёҳ шуда буд, акка ало менамуд. Зоғ бошад, боз шаш моҳи дигар зиндонӣ шуд ва мисли ангишт сиёҳ шуд...

Акнун, дар фасли зимистон, вақте ки барфи лак-лакӣ меборад, зоғ барфбозӣ мекунад. Аслаш, ин кори вай бозӣ нест, зоғ як замон сап-сафеди хушрӯ буданаширо ба хотир оварда, аз аламу сӯз барфро ба пару боли худ пош медиҳад, гӯё сафед шудан мехоҳад. Аммо доғи гуноҳро шустан осон нест.

Аккаро бошад... Аккаро гунчишкакони шӯх
масхара мекунанд:

Аз барои ду чормағз
Акка ало шуд,
Нафси бадаш ба чонач
Баду бало шуд...

Акка гунчишкакони шӯхро дошта чазо
диҳам мегӯяд, лекин ба онҳо расида
наметавонад: думаш дарозу вазнин аст...

АМИРКОРД

Дар шаҳри Самарқанд як оҳангар буд. Вай аз оҳану пӯлод наълу ўзангу, меҳу занчир, қулфу калид, кафгиру оташков месохт.

Албатта, ҳар чиз, ки ў месохт, олицаноб буд. Аммо вай боре як корд сохта, мардуми Самарқандро қоил кард. Усто дар ин кор буду шуди ҳунарашро сарф намуд, қариб шаш моҳ заҳмат кашид. Аз кучо як пора устухони фил ҳам пайдо кард ва ба корд даста сохт, ки мисли дастаи шамшер ғафсу калон буд. Баъд, оҳангар онро нақшу нигори базеб дод ва бо оби тилло як катиба навишт: «Бо се чиз бозӣ

накун: бо думи шер, бо сари мор ва бо дами
ин корд!»

Чун корд тайёр шуд, усто ба он сад тангаи
нуқра нарх муқаррар намуд. Ҳар харидор ё
роҳгузар, ки ба дӯкон дарояд, хоҳ-нохоҳ аввал
ҳамин кордро медид. Онро ба даст гирифта,
бо даҳони воз дурудароз тамошо мекард. Як
кас гуфт, ки ин хел корди базebro дар бинои
умраш надидаст, корд не, шамшери ҳақиқӣ.
Як одами файласуфнамо хеле воҳима кард:
«Фақат катибааш ба ҳазор танга меарзад!» Ба
корд ҳатто ном ниҳоданд: Амиркорд, яъне
корди кордҳо, подшоҳи кордҳо!

Қисса кӯтоҳ, овозаи корд Самарқандро

гирифт. Пиру барно ба тамошо омад. Дӯкон аз субҳ то шом пур аз тамошобин буд. Одамон кордро хуб таъриф карданд, таърифкунон, ба осмони ҳафтум бардоштанд. Аммо як харидор таърифро аз ҳад гузаронд.

– Ба ин корди шумо, – гуфт вай ба усто, – зӯри ҳамёни ҳеҷ кас намерасад, магар подшоҳи мамлакат!

Албатта, ин таърифҳо ба усто дахл дошт, вале корд ба худ кашид, «Ман зӯр будаам!» – гуфта, масту мағрур шуд. Баъд аз худ рафту аз рафи дӯкон чаҳида поин фуромад ва аз миёни тамошобинон гузашта, кӯча рафт.

Дар он тарафи кӯча як дуредгар дару тиреза

месохт. Корд рост ба дӯкони ӯ даромаду гуфт:

– Ассалому алайкӯм!

– Ваалайкум ассалом! – гуфт дуредгар. – Чӣ хизмат кунам?

– Ягон хизмат нақун, – ҷавоб дод корд. – Як тараф ист, ман дару тиреза месозам!

Дуредгар розӣ нашуд.

– Дару тиреза сохтан кори арраю тешаю ранда аст. Ту ба ошхона рафта, сабзию пиёз реза қун, гӯшту равғану биринҷ гирифта, як палави олиҷаноб пӯхта биёр, – хоҳиш кард вай.

– Не, – рад кард корд. – Ошхона ҷойи бонувон аст. Ман кордам, корди зӯрам, арраю тешаю

ранда пеши ман бозичаанд!

Корд инро гуфта, ба частухез даромад.
Дуредгар тарсида аз дӯконаш берун рафт.
Корд дар як соат тамоми чӯбу тахтаи дӯконро
буриду тарошиду дару терезаҳои зебои
олиҷаноби замонавӣ сохт. Баъд, бо ифтихору
тантана аз дӯкон баромад ва дар кӯча
қадамзанон рафтан гирифт, рафт-рафт, ки
садои тақ-тақи тешаю исканаи
сангиосиётарош ба гӯшаш расид. Рост ба
дӯкони сангиосиётарош даромаду гуфт:

– Ассалому алайкум, эй сангиосиётарош!

– Ваалайкум ассалом! – ҷавоб дод
сангиосиётарош, вале мисли инсон сухан

гуфтани кордро дида, чун дуредгар ҳангу мангшуд ва базӯр пурсид: – Чӣ хизмат кунам?

– Ягон хизмат нақун, – гуфт корд. – Як тарафист, ки ман санги осие тарошам!

– Санги осие тарошидан кори тешаю искана аст, – розӣ нашуд усто. – Ту ба ошхона рафта сабзию пиёз реза кун, гӯшту равғану биринҷ гирифта, як палави оличаноб пӯхта биёр.

– Э, не, – розӣ нашуд корд. – Ошхона ҷойи бонувон аст. Ман кордам, корди зӯрам, тешаю искана дар пеши ман бозичаанд!

Корд инро гуфта, ба частухез даромад. Сангиосиётарош тарсида, аз дӯконаш берун рафт. Корд дар як соат тамоми санги дӯкони

тарошиду берун баромад ва бо ифтихору тантана дар кӯча қадам задан гирифт, қадам зада ба канори шаҳр расид. Он ҷо як гурӯҳ одамон ҷӣ коре мекарданд. Корд наздиктар рафта пурсид:

– Ассалому алайкӯм! Шумо ба ҷӣ кор машғулед?

– Мо ҷоҳ кофта об мебарорем, – ҷавоб доданд одамон.

– Як тараф истед, ман ҷоҳ кофта барои шумо об мебарорам, – хитоб кард корд.

Одамон ҳайрон шуданд.

– Ҷоҳ кофта об баровардан кори белу каланд аст, – розӣ нашуданд онҳо. – Ту ба ошхона

рафта, сабзию пиёз реза карда, гӯшту равғану
биринч гирифта, як палави оличаноб пӯхта
биёри, хуб мешавад.

– Э, не, – рад кард корд. – Ошхона ҷойи
бонувон аст. Ман кордам, корди зӯрам, белу
каланд дар пеши ман бозичаанд!

Корд инро гуфта ба частухез даромад. Одамон
тарсида пароканда шуданд. Корд дар як соат
заминро чанд қад одам чуқур кофт. Ногоҳ об
фавора заду шодиву хурсандии одамонро
ҳадду канор намонд. Корд ҳам хурсанд шуда,
роҳашро давом дод. Вай бо ифтихору тантана
қадам зада, аз шаҳр берун рафт.

Дар канори шаҳр чанд деҳқон алаф

медаравид. Корд ба назди онҳо рафта гуфт:

– Монда набошед, даравгарон!

– Саломат бошӣ! – ҷавоб додан даравгарон.

– Як тараф истед, алафи майдонро ман дарав мекунам, – даъво кард корд.!

– Алаф даравидан кори досу қайроқ аст, – розӣ нашуданд деҳқонҳо. – Ту ба ошхона рафта, сабзию пиёз реза карда, гӯшту равгану биринҷ гирифта, як палави олицаноб пӯхта биёр.

– Э, не, – эътироз кард корд. – Ошхона ҷойи бонувон аст. Ман кордам, корди зӯрам, досу қайроқи шумо дар пеши ман бозичаанд!

Корд инро гуфта ба частухез даромад.

Даравгарон тарсида, аз майдон баромаданд ва рафта дар сари марзае нишастанд. Корд бозикунон ба даравчо даромад ва бо шаст ба алафзор ҳуҷум кард.

Хоҳ бовар кунед, хоҳ не, дами корд як тора алаф набурид.

Дехқонҳои сари марза қоҳ-қоҳ зада хандиданд.

– Ҳунарат ҳамин қадар будасту моро тарсондӣ, аз кор монондӣ, – гуфтанд онҳо.

– Нахандед, – гуфт корд. – Барои чӣ механдед? Сабр кунед!

Вай инро гуфта, бо шасти зиёдтар ба алафзор ҳуҷум кард. Ин дафъа ҳам ягон тора алаф

бурида нашуд.

Дехқонҳои сари марза боз ҳам, вале
баландтар хандиданд.

– Ту беҳуда манманӣ кардӣ, – гуфтанд онҳо. –

Акнун аз паи корат рав. Нашуд. Натавонистӣ.

Баъд аз ин гап ҳам корд чанд маротиба ба
алафзор теғ зад, аммо коре карда натавонист,
зеро вай чӯбу тахта тарошида, худро ба санг
зада, чоҳ кофта об бароварда кунд шудаю
занг зада буд. Вай акнун корди пештара
набуд. Ҳатто катибааш хонда намешуд. Аз ин
сабаб зӯри вай ба алаф нарасид.

Хуллас, корд шарманда шуда, «Оббо, уф-ф-
ф!» – гуфта, ба замин афтид. Аз зӯрии шарм

дастааш торс кафид. Ин вақт даравгарон аз сари марза хеста, ба даравчо омаданд ва дасту остин барзада, досҳояшонро гирифтанд. Як деҳқон кордро аз замин бардошту гуфт:

– Агар зангашро тоза кунему чарх дорем, корди олиҷаноб мешавад...

Рӯзи дигар деҳқон маҳз чунин кард: кордро аз чангу занг тоза намуд, ба чархчӣ бурда, дамашро тез кард, баъд як ғилоф харида, андохту ба миёнаш баст. Аз ҳамон вақт инчониб корд бе иҷозати одам аз ғилоф берун намеояд.